

інформаційного процесу беатифікації й канонізації слуги божого Андрея Шептицького архієпископа Львівського українців Митрополита Галицького єпископа Кам'янця-Подільського. Артикули для започаткування процесу. – Рим: Накладом Постуляції М. А., 1958. 15. Патриаршее и Синодальное послание епископам, клиру и пастве Святейшего Апостольского и Патриаршего Константинопольского Престола 1895 г. – Режим доступу: www.krotov.info/history/20/tsypin/page02.html

Элла Быстрицкая

ФОРМИРОВАНИЕ ДОКТРИНЫ УНИОНИЗМА В ПЕРИОД ПОНТИФИКАТА ЛЬВА XIII (1878–1903 ГГ.): ТЕНДЕНЦИИ ЕЕ ОТРАЖЕНИЯ В РОССИИ И ВЛИЯНИЕ НА ПОЛОЖЕНИЕ ГРЕКО-КАТОЛИЧЕСКОЙ ЦЕРКВИ ГАЛИЧИНЫ

В статье на основе архивных документов выясняются особенности формирования унионистичной модели объединения церквей, ее восприятие в России и влияние на греко-католическую церковь в Галиции.

Ключевые слова: унионизм, Католическая церковь, Греко-католическая церковь, восточный обряд, Галичина.

Ella Bystritska

FORMATION UNIONISM DOCTRINE DURING THE PONTIFICATE OF LEO XIII (1878–1903): TRENDS IN RUSSIA SHOW ITS IMPACT ON THE SITUATION AND GREEK-CATHOLIC CHURCH IN GALICIA

The article based on archival documents peculiarities of unionist model association of churches, its acceptance in Russia and their impact on Greek-Catholic Church in Galicia.

Key words: unionism, the Catholic Church, Greek Catholic Church, Eastern Rite, Galicia.

УДК 94(100) "01/17":322

Микола Алексієвець, Вадим Ореховський

ДІЯЛЬНІСТЬ РОСІЙСЬКОГО ТОВАРИСТВА ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА В ОРГАНІЗАЦІЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМ У РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914–1918 РР.)

У статті розкрито основні аспекти діяльності Російського Товариства Червоного Хреста по організації допомоги військовополоненим у роки Першої світової війни

Ключові слова: Перша світова війна, громадські медично-санітарні організації, Російське Товариство Червоного Хреста, Гаазька конвенція про закони та звичаї війни.

Незначний хронологічний відрізок 1914–1918 рр. становить собою один із найбільш трагічних і переломних періодів світової історії. Перша світова війна за своїми масштабами і наслідками не мала собі рівних в усій попередній історії людства. Найбільш працевдатна частина населення була вилучена з матеріального виробництва і кинута у війну.

У роки Першої світової війни з усією очевидністю виявилася економічна і політична слабкість самодержавства. Існуючий лад не зміг швидко перебудуватися для успішного ведення війни. Реакцією на неповороткість уряду, його нездатність до сучасної організації військового господарства, і медично-санітарного в тому числі, було зростання ролі громадських військово-санітарних організацій.

З усіх громадських організацій діяльність Російського Товариства Червоного Хреста (РТЧХ) була найбільш дієвою, багатоплановою і результативною. Крім надання допомоги пораненим, хворим та калікам, Товариство брало активну участь у розв'язанні питання допомоги військовополоненим.

Актуальність теми визначається такими обставинами: по-перше, незважаючи на значну кількість праць [2; 9; 10; 18; 26], присвячених Першій світовій війні, історія Російського Червоного Хреста не знайшла свого достатнього відображення у спеціальних історичних наукових дослідженнях; по-друге, Перша світова війна виявилася переломним періодом історичного розвитку народів Російської імперії і не тільки її.

На різних етапах розвитку радянської історичної науки переважну розробку отримували різні аспекти цієї складної проблеми. Принципова особливість сьогоденної історіографічної ситуації

полягає у формуванні цілісного уявлення проблеми і підходу до її вивчення. Одним з визначальних чинників, що стосуються цієї проблеми, є практично відсутність висвітлення в історичній науці діяльності РТЧХ; по-третє, поряд із чисто науковим інтересом, вивчення діяльності благодійних громадських організацій дає змогу реалізувати їх досвід в сучасних умовах.

Метою публікації є розкриття та характеристика основних напрямків діяльності РТЧХ з надання допомоги військовополоненим у роки Першої світової війни, оцінка основних результатів його роботи.

Питання долі військовополонених у його міжнародному значенні вперше висунуто у 1899 р. на конференції у Гаазі при новому перегляді питання про міжнародну кодифікацію "законів та звичаїв війни". Тоді ж було прийнято нове положення, що стосувалося створення урядової організації зі збирання відомостей про військовополонених, а також громадської організації допомоги останнім.

З цією метою конференція встановила обов'язкове для воюючих держав відкриття з початку військових дій "Довідкового Бюро про військовополонених". У довідковому бюро повинні зосереджуватися усі необхідні відомості про особу кожного військовополоненого, місце його розміщення, пересування, хвороби і смерть. На основі цих даних на кожного полоненого ворожого солдата або офіцера заводилася особлива картка, що давала можливість бюро відповідати на запити стосовно осіб, які знаходилися у полоні. Окрім свого інформаційного значення, довідкове бюро покликано слугувати посередником для зносин з військовополоненими і для надання їм допомоги під час війни [1, с. 80–81].

Гаазьку конвенцію про закони та звичаї війни, що висунула та розв'язала принципово питання про допомогу військовополоненим, підписали 25 країн світу. Однак, положення конвенції про військовополонених мали більш теоретичне значення і виконання їх воюючими країнами залишалось на совісті урядів, що прийняли ці положення до виконання.

Подальший розвиток питання про допомогу військовополоненим одержало на Вашингтонській IX Міжнародній конференції Червоного Хреста у 1912 р. Конференція висловила побажання, щоб Товариства Червоного Хреста (ТЧХ) завчасно, ще у мирний час, піклувалися про устрій відповідних органів для надання допомоги військовополоненим. На думку конференції, Товариствам Червоного Хреста необхідно було ще до початку війни створити спеціальну комісію, "уповноважену збирати у військовий час і передавати в розпорядження Міжнародного Женевського Комітету пожертвування, які будуть передані для військовополонених" [1, с. 81–82].

Початок Першої світової війни, небувалої за своїм розмахом та жертвами, у тому числі і за кількістю полонених, вимагав більш активної діяльності громадських медично-санітарних організацій (і РТЧХ зокрема) у цьому плані.

7 жовтня 1914 р. отримує імператорське затвердження "Положення про військовополонених". Згідно з цим законом, у Петрограді при Головному управлінні (ГУ) РТЧХ почало функціонувати Центральне Довідкове Бюро (ЦДБ) про військовополонених [1, с. 84; 11, с. 800–807].

Коло обов'язків створеної установи полягало у наступному: бюро одержувало від головного управління генерального штабу та інших установ відомості стосовно пересування військовополонених для складання іменної картки на кожного з них; збирало, зберігало та пересилало речі військовополоненого у разі смерті останнього; сповіщало Міністерство закордонних справ про померлих військовополонених, а також про іноземних громадян, взятих у полон; через посередництво Міністерства закордонних справ збирало відомості та слугувало посередником для їх обміну [1, с. 84–85].

Значний потік полонених і пов'язане з цим зростання об'єму роботи бюро вимагали: з одного боку – різкого збільшення кількості службовців, а з другого – розширення самої структури. У кінці 1915 р. в ЦДБ працювало 630 осіб, та 40 добровольців [12, с. 64].

Про діяльність ЦДБ свідчать такі дані: за перші півтора роки своєї діяльності воно видало на різні запити про місцезнаходження полонених солдат та офіцерів російської армії 619005 довідок (позитивних – 117180 і негативних – 501825) [12, с. 65]. Тільки в Московське бюро за рік його діяльності (10 березня 1915 р. – 10 березня 1916 р.) надійшло 154852 запити, на які дано 168236 відповідей, з них 24888 позитивних, з вказівкою адреси військовополонених в Австрії або Німеччині та 142438 негативних з приміткою, і що за наявними даними в бюро той чи інший військовослужбовець у списках полонених не значиться [15, с. 2030].

Такого ж широкого поширення досягла діяльність бюро з інформування аналогічних організацій в Австро-Угорщині та Німеччині про місця розташування ворожих військовополонених.

В іноземному відділі бюро заводились картки на 1,3 млн австрійських, німецьких та турецьких військовополонених. За 2 роки діяльності видано 100 тис. довідок, одержано 325 тис. листів, з яких розіслано 160 тис. З одержаних переказів на суму 816149 крб. 36 коп. розіслано 728787 крб. [19].

Крім інформування родин солдат і офіцерів про місцезнаходження їх рідних, що потрапили у полон, Російський Червоний Хрест (РЧХ) надавав останнім посильну допомогу. Цим займався

Особовий комітет допомоги військовополоненим (ОКДВ), який входив на правах відділу до ЦДБ про військовополонених.

У кінці 1914 р. завідувач ЦДБ, генерал-майор І. Овчинніков поставив питання про необхідність відкриття при структурі спеціальної установи, що безпосередньо надавала б допомогу військовополоненим. Повідомлення іспанського посла у Берліні, який відвідав один з таборів військовополонених у Німеччині, свідчило про те, що російські полонені відчували гостру нестачу взуття, теплого одягу та тютюну. Все це спонукало посла зробити заяву про бажаність того, щоб російський уряд, а також РТЧХ та інші подібні організації прийняли необхідні заходи щодо забезпечення російських полонених усім необхідним. З іншого боку Австрійське Товариство Червоного Хреста, сповістивши, що у Відні ним організовано комітет з надання допомоги військовополоненим і що подібний комітет виник у Будапешті, запропонувало заснувати на основах взаємності аналогічну структуру при РТЧХ [16, с. 2723; 12, с. 68]. Комітет створили 16 січня 1915 р., його очолював сенатор О. Арбузов [16, с. 2724].

Вважаючи своїм основним завданням забезпечення російських військовополонених предметами першої необхідності, ОКДВ з перших кроків своєї діяльності прагнув, використовуючи приватні пожертвування, задовольняти ці потреби, відправляючи колективні посилки, призначені для військовополонених, розміщених у тому чи іншому таборі. Незабаром виявилось, що надходження пожертвувань за своїми розмірами зовсім не відповідають потребам російських полонених у Німеччині та Австро-Угорщині. Упродовж березня 1915 р. – 1 серпня 1916 р. надійшло грошми трохи більше 23 тис. крб. [16, с. 2733–2734].

Посилити надходження пожертвувань ОКДВ не зміг, позаяк був позбавлений можливості звертатися із закликом до громадськості. З огляду на це ГУ РТЧХ асигнувало у червні 1915 р. у розпорядження комітету 50 тис. крб. для купівлі білизни, хліба, цукру тощо. Ці кошти дозволили ОК збільшити розміри допомоги, причому незначні суми перераховувались іншим організаціям для більш вигідної купівлі речей першої необхідності [16, с. 2734–2735].

Багато ускладнень для ОКДВ при ЦДБ РТЧХ викликало питання, пов'язане з поліпшенням умов утримування військовополонених солдатів та офіцерів російської армії у Німеччині та Австро-Угорщині. Шляхом впливу на відповідні ТЧХ ворожих країн, ОКДВ наполягав на пом'якшенні табірної режиму, усуненні порушення правил, встановлених міжнародними угодами і взагалі дотримання принципів елементарної людяності. Величезне значення для вирішення цієї проблеми відіграло рішення ГУ РТЧХ відрядити своїх сестер милосердя для огляду німецьких, а потім австро-угорських таборів, у яких утримувалися російські військовополонені. Аналогічне рішення в свою чергу прийняли ТЧХ Австро-Угорщини та Німеччини [12, с. 67–68]. Кожна з воюючих країн вирішила виділити по три сестри милосердя [12, с. 69].

Згідно зі встановленої угоди, делегації сестер милосердя мали виконувати свою місію у супроводі представників Датського Червоного Хреста, а також офіцерів ворогуючої країни за визначеним маршрутом і вибирати місця, які б вони хотіли оглянути. Відповідні органи кожної країни мали надати делегаціям посвідчення та дозвіл на відвідування таборів. Делегації мали право розподіляти між військовополоненими гроші та речові пожертвування, фотографувати, робити записи про умови їх утримання тощо [12, с. 71–72].

Діяльність делегації була напруженою і плідною. Так, сестри милосердя, відряджені до Німеччини, упродовж кількох місяців (вересень-листопад) оглянули 155 таборів [12, с. 71].

Враження, отримані після огляду місць утримання російських військовополонених, зводилися до наступного: приміщення для полонених були холодними і не опалювалися; їжа у всіх таборах видавалася в недостатній кількості, і полонені часто голодували; одяг та і взуття були в незадовільному стані, не видавалась необхідна кількість теплого одягу, і, при цьому, досить часто у полонених відбиралися особисті речі; релігійні потреби полонених не задовольнялися повною мірою, частково з вини адміністрації, а частково внаслідок відсутності достатньої кількості священиків і необхідного церковного начиння; до лікарів та священиків застосовувався загальний суворий режим; до полонених застосовувалися важкі та суворі покарання, що часто ображали та принижували людську гідність; обмежений розмір грошового утримання, що його одержували полонені офіцери, особливо молодші; полонені були повністю позбавлені свободи пересування, відчувалася нестача книжок для самоосвіти; лазарети для полонених у санітарно-гігієнічному плані були обладнані досить посередньо [17, с. 1576–1577]. Подібні оцінки були також у доповідях сестер, що відвідали Австро-Угорщину [25, с. 2007–2026].

Німецька та австро-угорська делегації, відвідавши Російську імперію, також висловили низку побажань щодо утримування військовополонених. Це, передусім, стосувалося збільшення норми харчових порцій; забезпечення полонених відповідним одягом, виходячи з клімату того району, в якому розташовувався табір. Делегати також наполягали на звільненні полонених від робіт у важких кліматичних районах, зокрема у Туркестані [8, с. 204].

Особливі нарікання з боку Німеччини та Австро-Угорщини викликала незадовільна робота російської пошти та військової цензури. Військовополонені іноді по декілька місяців не отримували жодних вістей від своїх рідних і близьких. У той же час, згідно з даними Головного управління пошт та телеграфів, у приміщенні Петроградської військової цензури залишалося близько 3,5 млн непереглянутих листів та поштових карток, що належало відправити за кордон або на ім'я військовополонених, що утримувалися у Росії [22, арк.128].

Частково ситуація пояснювалася нестачею перекладачів, особливо з угорської та чеської мов. Крім того, переглянута кореспонденція не могла доходити швидко до адресатів через завантаженість російських залізниць військовими перевезеннями, а також значну відстань.

Певну роль у полегшенні долі військовополонених відіграли рішення Стокгольмської міжнародної конференції, що проходила у листопаді 1915 р. У її роботі взяли участь представники Німеччини, Австро-Угорщини і Росії. Від РТЧХ на конференції були присутні; голова ОКДВ допомоги військовополоненим Червоного Хреста сенатор О. Арбузов та уповноважений Червоного Хреста В. Маркозов [7, с. 112; 20, с. 1494–1495].

Найбільш важливими рішеннями конференції було: створення комітету допомоги військовополоненим у Берліні, встановлення чітких правил щодо порядку листування, доставки в табори та контролю за розподіленням подарунків полоненим, причому основним посередником обирався Шведський Червоний Хрест, визначення порядку пересилання полоненим книжок та навчальних посібників. Також передбачалося проведення низки заходів, скерованих на поліпшення реєстрації полонених, розшуку тих, хто пропав без вісті, обміну речами, що залишалися після померлих тощо. Дозволялося задовольняти релігійні потреби полонених шляхом відправлення богослужінь відповідно до правил та догм тих чи інших віросповідань [7, с.112; 20, с. 1494–1495].

Досить плідною була діяльність РТЧХ, пов'язана з обміном військовополонених-інвалідів. Для її організації у лютому 1915 р. створено комітет Червоного Хреста для обміну та евакуації військовополонених-калік. Фактично евакуація розпочалася з 28 липня поточного року. Перші п'ять місяців роботи присвячувались переговорам з Німеччиною, Австро-Угорщиною та Швецією щодо шляхів евакуації [6, с. 2789–2790].

На 4 серпня 1916 р. повернено з полону 17664 воїнів-інвалідів і відправлено до Німеччини та Австро-Угорщини 10583 осіб [6, с. 2789–2790]. Усі зазначені заходи передбачали полегшення долі військовополонених солдатів та офіцерів російської, австро-угорської та німецької армій.

Складнішим було питання щодо взаємин ЦДБ з аналогічною структурою у Стамбулі. Питання це вперше обговорювалося ще у листопаді 1914 р., однак довгий час від турецького уряду неможливо було одержати остаточної відповіді на зроблену йому пропозицію [27, с. 3496].

Між тим, Червоний Хрест Греції запропонував своє посередництво для обміну списками полонених між Росією та Туреччиною чим і вирішила скористатися російська сторона [27, с. 3497].

Крім того, американське посольство, відповідаючи на прохання ГУ РТЧХ, звернулося у Міністерство закордонних справ (МЗС) Порту, запропонувавши йому звернути серйозну увагу на становище російських військовополонених. Аналогічну заяву зроблено також турецькому військовому міністерству [22, арк. 73].

Після цих звернень відбулося покращення становища військовополонених, і американським посольством були отримані відомості, що рядові та унтер-офіцери отримують краще, порівняно з попереднім часом, харчове постачання, одягнуті та переведені у пристосовані для полонених приміщення [22, арк. 73–73 зв].

У січні 1916 р. укладено угоду між Росією та Туреччиною про допущення на засадах взаємності представників нейтральних держав до огляду таборів військовополонених армій домовлених сторін. Внаслідок цього МЗС Росії, приймаючи до уваги готовність представників Міжнародного Комітету Червоного Хреста у Женеві відвідати табори турецьких військовополонених, розміщених у межах Іркутського та Приамурського округів, погодилося з ГУГШ допустити уповноважених осіб у Красноярськ, Канськ, Нижньоудинськ, Іркутськ, Хабаровськ, Спаськ та інші місцевості [23, арк. 50].

ГУ РТЧХ зі свого боку визнало бажаним делегувати своїх представників для огляду місць розміщення російських військовополонених у Туреччині [23, арк. 50, 72].

Що стосується питання обміну списками військовополонених, то і тут відбулися певні зрушення. 25 вересня 1915 р. ЦДБ через Грецький Червоний Хрест надіслало списки турецьких військовополонених у Стамбульське довідкове бюро про військовополонених [27, с. 3497]. Однак, Товариство Турецького Червоного Півмісяччя зробило заяву американському посольству в Стамбулі, що воно не отримало від Росії жодного списку, хоча ним було надіслано декілька списків російських військовополонених. Списки ці дійсно надійшли, але вони містили в собі лише імена та по батькові, без зазначення прізвищ і внаслідок цього не мали ніякого значення. Вони були повернуті Червоному Хресту Греції. Виходячи з цього, ГУ РТЧХ звернулося з проханням до

американського посла прискорити процес отримання від Турецького Червоного Півмісяця списків російських військовополонених з вказанням у них, крім імен і по батькові, прізвищ та військових звань полонених, а також військових частин, у яких вони служили [13, с. 170].

Наступний список російських військовополонених, що перебували у Туреччині, на 36 аркушах, відправлено у березні 1916 р. При цьому Турецький Червоний Півмісяць заявляв: "Ми потурбувалися як найбільш точніше вказати прізвища військовополонених, відповідно до висловленого Вами побажання, переданого Грецьким Червоним Хрестом. З огляду на це списки складені російською мовою" [24, арк. 52]. Діяльність Червоного Хреста у справі допомоги військовополоненим після лютого 1917 р. не зазнала серйозних змін.

Довгий час обговорювалося питання про об'єднання діяльності усіх організацій, що відали справою допомоги військовополоненим. Як зазначав почесний член РТЧХ, голова Державної Думи М.Родзянко, основним недоліком у справі допомоги військовополоненим виявився різнобій у діяльності різних державних установ та громадських організацій. Усе це негативно впливало на справу і викликало зайві страждання полонених. ГУ РТЧХ досить прихильно поставилося до цієї ідеї. Однак жодних кроків у цьому напрямку не було зроблено [14, с. 621–626].

Укладення Брестського миру поставило перед комітетом з реорганізації РТЧХ, створеним замість старого ГУ, завдання – не тільки допомагати сотням тисяч російських полонених у Німеччині, Австро-Угорщині та Туреччині, але і сприяти поверненню їх на батьківщину. Зазначалося, що "... ніяким державним органом це завдання у всьому його обсязі вирішено бути не може, так як взагалі політичне його вирішення неможливе.

Вирішення цього завдання може бути тільки аполітичним і тому під силу тільки Червоному Хресту або правильніше солідарній праці всіх Червоних Хрестів як аполітичної міжнародної асоціації" [3, арк. 93 зв].

Крім встановлення взаємин з країнами Троїстого союзу, потрібно було налагодити евакуацію військовополонених і через ті території колишньої Російської імперії, що у ході громадянської війни здобули державну незалежність. Так, у 1918 р. Центральна колегія про полонених та біженців відрядила в Україну спеціальний відділ на чолі з уповноваженим, завданням якого було; "... об'єднання і керівництво діяльністю всіх російських та місцевих руських організацій та установ, що мали за мету всебічно допомагати і опікувати евакуйованих та тимчасово затриманих в Україні" [4, арк. 8].

Усі турботи щодо повернених з полону покладалися на місію РТЧХ, а також на інші установи та організації. Кредити на їх діяльність відпускалися уповноваженим Центральної колегії про полонених та біженців [4, арк. 8].

Діючи на фронті та у прифронтовій зоні численні структури РТЧХ (більше 400) поряд з іншим, надавали медико-харчову допомогу солдатам та офіцерам, які повернулися з полону [5, с. 520].

Таким чином, значна кількість полонених з обох ворогуючих сторін спонукала уряди усіх держав вжити необхідних заходів для полегшення їх становища. Основну частину роботи виконували саме громадські організації й РЧХ у тому числі. Його відділи, не тільки повідомляли державні установи та приватних осіб про місцезнаходження того чи іншого військовополоненого, але й вживали конкретних заходів для полегшення умов їх утримання.

Список використаних джерел

1. Вороновский В. К участи военнопленных / Вороновский В. // Вестник Красного Креста. – 1915. – № 1. – С. 78–87.
2. Вержховский Д. В. Первая мировая война 1914–1918 гг. / Вержховский Д. В., Ляхов В. Ф. – М.: Воениздат, 1964. – 306 с.
3. Государственный архив Российской Федерации (далі – ГАРФ). – Ф.р. 3341. – Оп. 1. – Спр.112.
4. ГАРФ. – Ф.р. 3341. – Оп. 2. – Спр. 2.
5. Гражданская война и военная интервенция в СССР: Энциклопедия. – М.: Советская Энциклопедия, 1987. – 720 с.
6. Деятельность Комитета по обмену и эвакуации военнопленных-инвалидов // Вестник Красного Креста. – 1916. – № 8. – С. 2789–2790.
7. Доклады сенаторов А. Д. Арбузова и В. В. Маркозова о Стокгольмском совещании // Вестник Красного Креста. – 1916. – № 1. – С. 112–129.
8. Жизнь военнопленных в России по сообщениям германской сестры // Вестник Красного Креста. – 1917. – № 1. – С. 158–204.
9. Зайончковский А.М. Мировая война 1914–1918 гг.: В 3-х т. / Зайончковский А.М. – Москва, 1938–1939.
10. История Первой мировой войны 1914–1918 гг.: В 2-х т. – М.: Наука, 1975. – Т. 1. – 446 с.; Т. 2. – 607 с.
11. Коптев Д. А. Положение о военнопленных / Коптев Д. А. // Вестник Красного Креста. – 1915. – № 3. – С. 800–807.
12. Краткий обзор деятельности Российского Общества Красного Креста по оказанию помощи больным и раненым воинам на театре войны с Австро-Венгрией, Германиею и Турциею в 1914–15 гг. Доклад общему собранию гг. членов РОКК 28 февраля 1916 г. – Петроград, 1916. – 91 с.
13. Обмен списками военнопленных между Россией и Турциею // Вестник Красного Креста. – 1916. – №1. – С. 170.
14. Объединение деятельности всех правительственных органов и частных учреждений, специально ведающих помощью военнопленным, в одном органе, действующем под флагом Красного Креста // Вестник Красного Креста. – 1917. – № 2–3. – С. 621–626.
15. Отчет о деятельности Московского Справочного Бюро о военнопленных с 10 марта 1915 г. по 10 марта 1916 г. // Вестник Красного Креста. – 1916. – № 6. – С. 2027–2042.
16. Отчет Особого Комитета Помощи военнопленным при Центральном Справочном Бюро о военнопленных

Российского Общества Красного Креста // Вестник Красного Креста. – 1916. – № 8. – С. 2723–2767. 17. Отчет об осмотре делегацией, состоящей из председателя Датского Красного Креста, капитана Spath и представительницы Русского Красного Креста, сестры милосердия Е. А. Самсоновой, русских военнопленных, расположенных в районе I, III части IV, XVII и XX корпусов, а также в Саксонии // Вестник Красного Креста. – 1916. – № 5. – С. 1533–1577. 18. Первая мировая война 1914–1918 гг. (Сборник статей). – М.: Наука, 1968. – 375 с. 19. Правительственный вестник. – 23 сентября 1916 г. 20. Протоколы конференции делегатов австрийского, венгерского, германского и русского Обществ Красного Креста под покровительством его королевского высочества, председателя Шведского Общества Красного Креста в Стокгольме. Ноябрь 1915 г. // Вестник Красного Креста. – 1916. – № 5. – С. 1494–1532. 21. Речь. – 31 августа 1916 г. 22. Российский государственный военно-исторический архив (далі – РГВИА). – Ф. 12651. – Оп. 1. – Спр. 1155.; 23. РГВИА. – Ф. 12651. – Оп. 1. – Спр. 1182. 24. РГВИА. – Ф. 12651. – Оп. 10. – Спр. 24. 25. Русские пленные в Австро-Венгрии // Вестник Красного Креста. – 1916. – № 6. – С. 2007–2026. 26. Сидоров А. Л. Экономическое положение России в годы Первой мировой войны / Сидоров А. Л. – М.: Наука, 1973. – 655 с. 27. Центральное Справочное Бюро о военнопленных. (Доклад заведующего Бюро, профессора, генерал-майора И. А. Овчинникова Главному Управлению Российского Общества Красного Креста, заслушанный в заседаниях 20 июня, 29 июля и 18 сентября 1915 г.) // Вестник Красного Креста. – 1915. – № 8. – С. 3473–3504.

Николай Алексиевец, Вадим Ореховский

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ РОССИЙСКОГО ОБЩЕСТВА КРАСНОГО КРЕСТА В ОРГАНИЗАЦИИ ПОМОЩИ ВОЕННОПЛЕННЫМ В ГОДЫ ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ (1914–1918 ГГ.)

В статье автор раскрывает основные моменты деятельности Российского Общества Красного Креста по организации помощи военнопленным в годы Первой мировой войны.

Ключевые слова: Первая мировая война, Российская империя, общественные медико-санитарные организации, Российское Общество Красного Креста, Гаагская конвенция о законах и обычаях войны.

Mykola Alexiyevets, Vadym Orehovskyy

ACTIVITIES OF THE RUSSIAN RED CROSS IN ORGANIZATION OF THE CARE OF WAR IN THE FIRST WORLD WAR (1914–1918 YEARS)

In the article an author reveals the main points of Russian Society of Red Cross activity for aid to war prisoner during the First world war.

Key words: First World War, the Russian empire, public medical and health organizations, and the Russian Red Cross, the Hague Convention respecting the Laws and Customs of War.

УДК 94 (438)“1918–1939”

Володимир Комар

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СХІДНОГО ІНСТИТУТУ У ВАРШАВІ (1926–1939 РР.)

Проаналізовано ідеологію, структуру й діяльність Східного інституту, створеного у Варшаві в 1926 р. Він став ідеологічною складовою міжнародного прометеївського руху, що під егідою Польщі об'єднував емігрантів з колишньої царської Росії.

Ключові слова: прометеїзм, Східний інститут, кварталник “Схід”, Орієнтальний гурток молоді, В. Бончковський.

Концепція прометеїзму стала особливо актуальною після травневого перевороту 1926 р. і приходу до влади режиму санації в Польщі. Своїм зовнішньополітичним вектором вона скеровувалася на розпад СРСР з перспективою утворення незалежних держав під егідою Польщі.

Будучи переконаними у недовговічності існування багатонаціональної радянської держави, прихильники прометеїзму з табору Ю. Пілсудського прагнули залучити в орбіту своїх політичних впливів неросійські народи шляхом створення окремих національних держав на просторі від Балтійського до Чорного морів (України, Грузії, Азербайджану, Криму та інших) і підпорядкувати їх Польщі на основі федераційних зв'язків.

У наступні роки почали створюватися інституції, що розробляли ідеологічну складову прометеїзму й пропагували його у Польщі й за кордоном. Важливою ланкою в структурі прометеївського руху був Східний інститут (СІ). В його діяльності основну роль відводилося українському питанню, що підкреслює актуальність обраної теми для вітчизняної політики й науки.